

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Radana Malíka a soudců JUDr. Pavla Molka a JUDr. Barbary Pořízkové v právní věci žalobce: **Ing. P. V.**, zast. Mgr. Davidem Purmenským, advokátem se sídlem 28. října 3117/61, Ostrava, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 1292/25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 13. 6. 2018, č. j. X, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě - pobočky v Olomouci ze dne 23. 12. 2019, č. j. 72 Ad 36/2018 - 42,

t a k t o :

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě - pobočky v Olomouci ze dne 23. 12. 2019, č. j. 72 Ad 36/2018 - 42, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Česká správa sociálního zabezpečení (dále jen „žalovaná“) rozhodnutím ze dne 13. 6. 2018, č. j. X, zamítla námitky žalobce a potvrdila své rozhodnutí ze dne 17. 2. 2017, č. j. X, jímž byla zamítnuta žádost žalobce o starobní důchod pro nesplnění podmínek § 28 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění účinném ke dni vydání napadeného rozhodnutí (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“), a podle § 2 nařízení vlády č. 363/2009 Sb., o stanovení důchodového věku a přepočtu starobních důchodů některých horníků, kteří začali vykonávat své zaměstnání před rokem 1993, ve znění účinném ode dne 1. 6. 2015.

[2] Krajský soud v Ostravě - pobočka v Olomouci (dále jen „krajský soud“) rozsudkem ze dne 23. 12. 2019 zamítl žalobu žalobce. Klíčovou otázkou bylo, jestli žalobci vznikl nárok na starobní důchod z důvodu zaměstnání v uranových dolech, resp. jestli žalobce vůbec byl zaměstnán v „uranovém dole“, když pracoval v Rudných dolech Jeseník, závod Zlaté Hory.

[3] Podle správní praxe se uranovým dolem pro účely důchodového pojištění rozumí důl, v němž se těží nerosty obsahující uran, a dále důl, v němž byl vliv ionizujícího záření srovnatelný s vlivem tohoto záření v dole s těžbou nerostu obsahujícího uran, pokud pro tento důl byla stanovena nejvyšší přípustná expozice 2 100 směn a příčinou takto stanovené nejvyšší přípustné expozice byl tento vliv. Krajský soud se proto zabýval otázkou, zda byla pro Rudné doly Jeseník,

ve kterých žalobce pracoval, omezena nejvyšší přípustná expozice pro práci v podzemí na 2 100 směn.

[4] Z rozhodnutí Hlavního hygienika ČR ze dne 12. 6. 1991, č. j. HEM-300-12.6.91, soud v citované věci zjistil, že Hlavní hygienik ČR stanovil dnem 1. 7. 1991 nejvyšší přípustnou expozici pro práci v podzemí na pracovištích Českých lupkových a uhelných závodů, Nové Strašecí, na 2 100 směn. Toto opatření se však netýká Rudných dolů Jeseník. Skutečnost, zda Rudné doly Jeseník, závod Zlaté Hory, měly stejné riziko ionizujícího záření jako uranové doly, byla opakovaně zjišťována u dalších úřadů, jak uvedla žalovaná. Podle zjištění učiněných ve věci sp. zn. 19 Ad 24/2018 bylo u závodu Zlaté Hory Rudných dolů Jeseník zjištěno pouze riziko zvýšené prašnosti (volný obsah oxidu křemičitého – SiO₂). Ve správním ani soudním řízení tedy nebylo prokázáno, že by z důvodu výskytu radonu byla pro Rudné doly Jeseník, závod Zlaté Hory, stanovena nejvyšší přípustná expozice na 2 100 směn. Další dokazování nepovažoval krajský soud za potřebné.

[5] Věc posuzovaná veřejným ochráncem práv pod sp. zn. 3603/2007/VOP/PK nevnese do zjištěného skutkového stavu pochybnosti, týkala se Rudných dolů Příbram, závodu Sobědruhy, a naopak potvrdila závěry žalované o výkladu pojmu „uranové doly“.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření ke kasační stížnosti

[6] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) napadl rozsudek krajského soudu kasační stížností, jejíž důvody podřadil pod § 103 odst. 1 písm. a) a b) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“).

[7] Poukázal na to, že krajský soud fakticky do odůvodnění svého rozhodnutí převzal argumentaci, kterou uvedla žalovaná, aniž by provedl vlastní zhodnocení předložených důkazů anebo provedl vlastní zjištění, i když je odpovědný za přezkum správního a úplně zjištěného skutkového stavu.

[8] Krajský soud dává k tíži stěžovateli, že fakticky neprokázal, že by Rudné doly Jeseník, závod Zlaté Hory, byly brány jako doly uranové. Stěžovatel však nebyl tím, kdo by měl jakkoli možnost ovlivnit, resp. zjistit povahu jednotlivých aktů vztahujících se ke snížení počtu odpracovaných směn. Je to stát, který může a měl by z důvodu úplného zjištění skutkového stavu na pracovišti Rudných dolů Jeseník, závodu Zlaté Hory, provést měření nebo jeho odhad. Tuto povinnost však fakticky přenesl na stěžovatele.

[9] Z provedeného dokazování je zřejmé, že i u Rudných dolů Jeseník byl snížen počet směn na 2 100. Ve sdělení Ministerstva zdravotnictví (dále jen „ministerstvo“) ze dne 27. 11. 2018, č. j. MZDR 50171/2018-2/OVZ, ministerstvo přímo odkázalo na rozhodnutí Hlavního hygienika ČR č. j. HEM-300-12.6.91, které se sice týkalo Českých lupkových a uhelných závodů, Nové Strašecí, nicméně v tomto rozhodnutí je uvedeno, že se stanoví nejvyšší přípustná expozice na práci v podzemí na 2 100 směn obdobně, jako tomu bylo v případě některých pracovišť Rudných dolů Jeseník. Pokud ministerstvo nemůže vyloučit vliv ionizujícího záření na pracovišti Rudných dolů Jeseník, závodu Zlaté Hory, tak závěry krajského soudu, že Rudné doly Jeseník, závod Zlaté Hory, nelze podkládat za uranový důl, nemohou obstát.

[10] Krajský soud se nesprávně vypořádal i s vyhodnocením závěrů vyslovených veřejným ochráncem práv ve stanovisku sp. zn.: 3603/2007/VOP/PK, podle kterých „[v]ýkon vybraného

pokračování

zaměstnání v hornictví v rudném dole, v němž brožilo riziko ionizujícího záření stejné jako v dole uranovém, je třeba pro účely důchodového pojištění považovat za výkon zaměstnání v uranovém dole.“

[11] Žalovaná ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedla, že Hlavní hygienik ČR rozhodnutím č. j. HEM-300-12.6.1991 stanovil od 1. 7. 1991 nejvyšší přípustnou expoziční dobu pro práci v podzemí na 2 100 směn na pracovištích Českých lupkových a uhelných závodů, Nové Strašecí. V odůvodnění tohoto rozhodnutí je sice odkazováno na dřívější rozhodnutí Hlavního hygienika ČR č. j. HEM-300-1.9.1990 pro uranové doly a některá pracoviště Rudných dolů Jeseník a Rudných dolů Příbram, nicméně se jedná o rozhodnutí týkající se Českých lupkových a uhelných závodů, a nikoliv konkrétních pracovišť Rudných dolů Jeseník.

[12] Dle sdělení Státního úřadu pro jadernou bezpečnost ze dne 13. 6. 2019, č. j. SÚJB/RCKA/11982/2019, na podzemních pracovištích Rudného dolu Jeseník, s. p., závod Zlaté Hory, nebyla stanovena nejvyšší přípustná expozice v riziku ionizujícího záření. Listinu dokládající riziko ionizujícího záření v rudných dolech spadajících do organizační struktury Rudných dolů Jeseník srovnatelné se zářením v uranových dolech nemá k dispozici ani Státní úřad pro jadernou bezpečnost, ani ministerstvo. Zaměstnání u Rudných dolů Jeseník, závodu Zlaté Hory, nelze proto hodnotit jako zaměstnání v hlubinném hornictví v uranovém dole, neboť nebylo prokázáno, že by pro toto pracoviště a stěžovatelem vykonávanou profesi byla příslušným hygienikem stanovena nejvyšší přípustná expozice na 2 100 směn z důvodu ionizujícího záření srovnatelného s vlivem ionizujícího záření v dole s těžbou nerostu obsahujícího uran.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[13] Nejvyšší správní soud (dále též „NSS“) posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[14] Stěžejní kasační námitkou je podřazení Rudných dolů Jeseník, závodu Zlaté Hory, pod pojem uranový důl nebo důl s obdobným vlivem ionizujícího záření jako v dolech uranových.

[15] Žalovaná ve svém rozhodnutí ze dne 17. 2. 2017 uvedla, že stěžovatel neodpracoval v zaměstnání v hornictví celkem aspoň 3 300 směn, popř. 2 200 směn v takovém zaměstnání v uranových dolech. Stěžovatel celkem v zaměstnání v I. AA kategorii odpracoval 3 350 dní, tj. 9 let a 65 dní, po přepočtu tedy 2 010 směn. Nárok na snížení věkové hranice pro odchod do důchodu podle nařízení vlády č. 363/2009 Sb. by mu vznikl tehdy, pokud by doba strávená v podzemí od 1. 1. 1993 do 30. 9. 1994 (a shodně rovněž doba od 1. 8. 1983 do 31. 1. 1985) byla hodnocena v I. AA kategorii uran, čímž by získal více než 2 200 směn v zaměstnání v hornictví v uranových dolech.

[16] Mezi účastníky není sporné východisko, z nějž vycházel i krajský soud, že pro účely důchodového pojištění se uranovým dolem rozumí důl, v němž se těží nerosty obsahující uran, a dále důl, v němž byl vliv ionizujícího záření srovnatelný s vlivem tohoto záření v dole s těžbou nerostů obsahujících uran, pokud byla pro tento důl stanovena nejvyšší přípustná expozice 2 100 směn a příčinou takto stanovené nejvyšší přípustné expozice byl tento vliv, a není rozhodné, do jaké organizační nebo resortní struktury důl patřil.

[17] Podle krajského soudu z předložených dokladů nelze považovat za všeobecně prokázané, že v případě Rudných dolů Jeseník šlo o pracoviště, ve kterém byla rozhodnutím příslušného hygienika z důvodu ionizujícího záření stanovena nejvyšší přípustná expozice na 2 100 směn.

[18] NSS po přečtení listin založených ve správním spise dospěl k názoru, že tento závěr je přinejmenším předčasný. Krajský soud se totiž nijak nevypořádal se skutečností, že v rozhodnutí Hlavního hygienika ČR ze dne 12. 6. 1991, č. j. HEM-300-12.6.91, kterým se určila nejvyšší přípustná expozice pro práce v podzemí na pracovištích Českých lupkových a uhelných závodů na 2 100 směn a které je součástí správního spisu, výslovně stojí, že „*nejvyšší přípustná expozice je proto stanovena na základě odborného odhadu paušální celkovou dobou práce 2100 směn v podzemí, obdobně jako již dříve v rozhodnutí hlavního hygienika České republiky č. j. HEM-300-1.8.90 pro uranové doly a některá pracoviště Rudných dolů Jeseník a Rudných dolů Příbram.*“ Ve správním spise je na č. l. 45 založeno toto rozhodnutí adresované Rudným dolům Příbram, ale není patrné, kterých pracovišť Rudných dolů Jeseník se mělo taktéž týkat, neboť verze adresovaná tomuto státnímu podniku ve správním spise není. Krajský soud se s tímto odkazem dopadajícím na bližší neurčená pracoviště Rudných dolů Jeseník nijak nevypořádal, neuvedl, jak jej hodnotí, resp. proč z něj nevychází, a to přestože v rekapitulační části svého rozsudku toto rozhodnutí obsírně citoval.

[19] Krajský soud se rovněž nijak nezabýval názorem Ministerstva zdravotnictví vyjádřeným ve sdělení ze dne 27. 11. 2018, č. j. MZDR 50171/2018-2/OVZ, které si žalovaná sama vyžádala. Zde Ministerstvo zdravotnictví uvedlo: „*Příkláníme se k tomu, že bezesporu přednostně zaměstnanci pracující v podzemí jsou těmi, které je možno mít za skupinu, která byla exponována radonem a tedy byla exponována ionizujícímu záření. V rozhodnutí č. j. HEM-300-1.8.90 se uvádí, že se vztahuje i na „ostatní doly se stejným rizikem ionizujícího záření“, máme za to, že nelze potvrdit ani vyloučit, že mezi „ostatní doly se stejným rizikem ionizujícího záření“ nespádala také některá pracoviště RD Jeseník. S přihlédnutím k tomu, že nebylo možné získat ověřitelný průkaz o existenci stejných pracovních podmínek z hlediska ionizujícího záření na konkrétních pracovištích bývalých Rudných dolů Jeseník, není možné s určitostí potvrdit, která pracoviště v roce 1991 mělo tehdejší rozhodnutí na mysli.*“ Z tohoto sdělení dále vyplývá, že zdrojem ionizujícího záření a důvodem pro snížení nejvyšší přípustné expozice pro doly Českých lupkových a uhelných závodů i Rudných dolů Jeseník a Příbram byl radon, resp. jeho dceřiné produkty, a ministerstvo naznačuje, že za této situace vykládá právo ve prospěch pracovníků v takových dolech.

[20] Z uvedeného odkazu v rozhodnutí Hlavního hygienika ČR č. j. HEM-300-12.6.91 není zřejmé, na která pracoviště Rudných dolů Jeseník citované rozhodnutí dopadalo, ale ani tato skutečnost nemůže bez dalšího odůvodnit postup krajského soudu, který se tímto rozhodnutím a jeho vlivem na posouzení stěžovatelovy žádosti vůbec nezabýval. Výše uvedená citace jednoznačně odkazuje na rozhodnutí, které se týká Rudných dolů Jeseník, ve kterých pracoval stěžovatel, a mohlo by přivodit jeho úspěch ve věci. Pokud by se prokázalo, že toto rozhodnutí, na které je odkazováno, skutečně stanovilo nejvyšší přípustnou expozici pro práci v podzemí i pro pracoviště, na kterém stěžovatel pracoval, byla by jeho žádost důvodná. Ministerstvo zdravotnictví ve shora citovaném dopisu sice uvedlo, že nebylo možné potvrdit, která pracoviště Rudných dolů Jeseník v roce 1991 mělo tehdejší rozhodnutí na mysli, to však neznamená, že je možné, aby krajský soud v odůvodnění rozsudku na tento odkaz vůbec nereagoval.

[21] Krajský soud tak bez jakéhokoliv zdůvodnění či odkazů na jiné důkazy znevýhodnil stěžovatele jako žadatele o přiznání starobního důchodu, u nějž nebylo možné rozhodnutí stanovící nejvyšší přípustnou expozici na 2 100 směn dohledat, což nelze přičítat k tíži stěžovateli. Takový postup je za situace, kdy ze správního spisu vyplývají indicie o existenci takového rozhodnutí, nepřipustný.

pokračování

[22] Žalovaná ve vyjádření ke kasační stížnosti odkázala na sdělení Státního úřadu pro jadernou bezpečnost č. j. SÚJB/RCKA/11982/2019, podle kterého pro podzemní pracoviště Rudného dolu Jeseník, závod Zlaté Hory, nebyla stanovena nejvyšší přípustná expozice v riziku ionizujícího záření. Toto sdělení však není součástí správního ani soudního spisu, a NSS se jím proto nemohl zabývat a posoudit jej společně s ostatními listinami, které jsou založeny ve správním spise.

[23] Stěžovatel dále nesouhlasil s názorem krajského soudu na stanovisko veřejného ochránce práv ve věci sp. zn. 3603/2007/VOP/PK. Této námitce však nemohl NSS přisvědčit. Veřejný ochránce práv totiž potvrzuje, že za uranové doly je pro důchodové účely potřeba považovat i doly, v nichž byl vliv ionizujícího záření srovnatelný s vlivem tohoto záření v dole s těžbou nerostu obsahujícího uran, pokud pro ně byla stanovena nejvyšší přípustná expozice 2100 směn a příčinou takto stanovené nejvyšší přípustné expozice byl tento vliv; není rozhodné, do jaké organizační nebo resortní struktury takový důl patřil. Tímto právním názorem se v projednávané věci řídily jak správní orgány, tak krajský soud. Na rozdíl od Rudných dolů Příbram, kterých se stanovisko týkalo a u kterých veřejný ochránce práv jednoznačně vycházel z toho, že bylo vydáno rozhodnutí Hlavního hygienika ČR stanovící nejvyšší přípustnou expozici na práci v podzemí pro tyto doly na 2 100 směn, však v nyní projednávané věci podle správních orgánů existují pochybnosti o tom, zda rozhodnutí Hlavního hygienika ČR stanoví nejvyšší přípustnou expozici na 2 100 směn také pro jednotlivá pracoviště Rudných dolů Jeseník.

[24] Bude na krajském soudu, aby se v novém rozhodnutí vypořádal s odkazem obsaženým v rozhodnutí Hlavního hygienika ČR č. j. HEM-300-12.6.91, kterým se určila nejvyšší přípustná expozice pro práce v podzemí na pracovištích Českých lupkových a uhelných závodů, na rozhodnutí Hlavního hygienika ČR č. j. HEM-300-1.8.90, které se týkalo stanovení nejvyšší přípustné expozice pro práci v podzemí pro některá pracoviště Rudných dolů Jeseník a Příbram, a dostatečně odůvodnil svůj právní názor o nesplnění podmínek pro vyhovění stěžovatelově žádosti, a to i s ohledem na právní názor Ministerstva zdravotnictví obsažený ve sdělení č. j. MZDR 50171/2018-2/OVZ.

IV. Závěr a náklady řízení

[25] NSS proto nezbylo, než rozsudek krajského soudu zrušit a věc mu vrátit k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 s. ř. s.). Krajský soud bude v souladu se závazným právním názorem NSS (§ 110 odst. 4 s. ř. s.) povinen o žalobě rozhodnout znovu.

[26] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne krajský soud v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 7. dubna 2020

JUDr. Radan Malík
předseda senátu